

УДК 378:005.6

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО СТРАТЕГІЇ НА ОСНОВІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ (ESG)

М.А. Алексєєв¹, В.О. Салов², С.А. Ус³

¹доктор технічних наук, професор кафедри програмного забезпечення комп'ютерних систем, Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», г. Дніпро, Україна, e-mail: keila48@mail.ru

²кандидат технічних наук, професор кафедри транспортних систем і технологій, Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», г. Дніпро, Україна, e-mail: salov.v.a@nmu.one

³кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри системного аналізу і управління, Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», г. Дніпро, Україна, e-mail: us.s.a@nmu.one

Анотація. В роботі проведено аналіз відповідності внутрішньої системи забезпечення якості університету європейським стандартам ESG. Визначено систему індикаторів щодо політики забезпечення якості. Запропоновано заходи щодо подальшого розвитку внутрішньої системи забезпечення якості.

Ключові слова: забезпечення якості вищої освіти, стандарти забезпечення якості освіти ESG, SWOT-аналіз.

THE DEVELOPMENT PROBLEMS OF THE UNIVERSITY INTERNAL QUALITY ASSURANCE POLICY AND DETERMINING ITS STRATEGY BASED ON THE EUROPEAN STANDARDS (ESG)

Mykhaylo Alexsieiev¹, Vladimir Salov², Svitlana Us³

¹Ph.D., Professor of Computer Software Systems Department, National Mining University, Dnipro, Ukraine, e-mail: keila48@mail.ru

²Ph.D. in Technical Sciences, Professor of Transport Systems and Technologies Department, National Mining University, Dnipro, Ukraine, e-mail: salov.v.a@nmu.one

³ Ph.D., Professor, Department of System Analysis and Management, National Mining University, Dnipro, Ukraine, e-mail: us-svetlana@yandex.ru

Abstract. This paper analyzes the compliance of internal university quality assurance system for the European standards ESG. The system of indicators of quality assurance policy was defined. The measures for further development of internal quality assurance system was proposed.

Keywords: Quality Assurance, Higher Education, the European Standard of Quality Assurance, SWOT-analysis.

Вступ. Сучасний розвиток вищої освіти неможливий у відриві від загальних світових тенденцій. Україна не є виключенням. Інтеграція у Європейський освітній простір, впровадження закону України про вищу освіту висуває нові вимоги до діяльності ВНЗ. При цьому вирішальним є забезпечення якості освіти і освітнього процесу [1, 2, 3].

В умовах конкуренції серед ВНЗ України і посилення конкуренції з боку Європейських ВНЗ вирішення проблеми забезпечення якості стає все більш актуальним. Одним із шляхів при цьому є забезпечення ефективного менеджменту, реалізація освітнього процесу на засадах Європейських стандартів ESG, і першим кроком є проведення ефективного самоаналізу і самооцінювання.

Одним із сучасних і ефективних методів такого оцінювання є проведення SWOT-аналізу [5].

Мета роботи. Аналіз внутрішньої політики забезпечення якості університету, формування індикаторів для її формування і оцінювання, визначення напрямів діяльності університету щодо покращення процесів забезпечення якості вищої освіти.

Матеріали і результати досліджень. Розглянемо внутрішню систему забезпечення якості університету, відповідно до п. 1.1 стандартів ESG.

Стандарт визначає [4], що «навчальні заклади повинні мати оприлюднену політику забезпечення якості, яка буде частиною їхнього стратегічного управління. Внутрішні сторони повинні розробляти і втілювати цю політику через належні структури і процеси, залучаючи при цьому зовнішні сторони».

Така політика має підтримувати:

- організацію системи забезпечення якості;
- факультети, школи, кафедри та інші організаційні одиниці, а також керівництво закладу, окремих працівників і студентів у прийнятті на себе обов'язків із забезпечення якості;
- академічну доброчесність і свободу та застерігає проти академічного шахрайства (плагіату);
- запобігання нетолерантності будь-якого типу або дискримінації щодо студентів чи працівників;
- залучення зовнішніх стейкхолдерів до забезпечення якості.

Під час проведення аналізу робочою групою було запропоновано систему індикаторів, які дозволяють оцінити досягнення, або слабкі сторони ВНЗ і розробити стратегію його подальшого розвитку. Запропоновані індикатори приведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Індикатори оцінювання внутрішньої політики забезпечення якості університету

№	Індикатори	Джерело інформації
1.	Розробленість нормативної бази;	Аналіз публічної інформації
2.	Наявність стратегії розвитку університету, де визначено стратегічні цілі і завдання з вимірюваними результатами	Аналіз публічної інформації
3.	Наявність програми розвитку університету, із визначеними індикаторами розвитку	Аналіз публічної інформації
4.	Наявність розробленої політики забезпечення якості вищої освіти, яка корелює із стратегією і програмою розвитку	Аналіз публічної інформації
5.	Наявність спеціального структурного підрозділу забезпечення якості на рівні університету, факультетів	Наказ про створення підрозділу
6.	Наявність положення про відділ забезпечення якості, де визначено його мета, функції і місце у структурі системи забезпечення якості	Аналіз публічної інформації
7.	Періодичність перегляду та оновлення нормативних документів	
8.	Відповідність чинному законодавству	Аналіз публічної інформації
9.	Рівень сформованості інституційної системи забезпечення якості	Аналіз публічної інформації
10.	Ступінь активності зовнішніх стейкхолдерів у процедурах забезпечення якості	Обробка наявних даних
11.	Ступінь активності студентів у процедурах забезпечення якості	Обробка наявних даних
12.	Частка викладачів, які залучені до процедур забезпечення якості	Обробка наявних даних
13.	Наявність системи показників оцінювання складових якості вищої освіт	Аналіз публічної інформації
14.	Наявність визначених показників динаміки якості	Аналіз публічної інформації
15.	Чисельність експертів, що пройшли спеціальну підготовку у галузі забезпечення якості	Обробка наявних даних
16.	Публічність політики забезпечення якості	Аналіз публічної інформації
17.	Наявність служби соціологічних досліджень	Аналіз публічної інформації
18.	Наявність процедур щодо запобігання академічному плагіату	Аналіз публічної інформації
19.	Наявність Стандартів університету, що конкретизують планування, організацію та реалізацію навчального процесу	Аналіз публічної інформації
20.	Звіти про реалізацію процедур – затвердження освітніх програм, – моніторинг досягнень студентів,	Аналіз публічної інформації

№	Індикатори	Джерело інформації
	– перегляду програм (за участі зовнішніх експертів), – взаємодії з ринком праці, – участі студентів у забезпеченні якості;	

Проведений аналіз показав, що в університеті розроблено пакет документів, які визначають політику університету щодо забезпечення якості освіти, а саме стратегію розвитку університету, програму розвитку університету до 2025 року, політику забезпечення якості вищої освіти ДВНЗ «НГУ», Стандарт «Проектування освітнього процесу», Положення про організацію освітнього процесу та ін. і це є сильною стороною університету. Але на даний момент для забезпечення якості освіти в університеті задіяно різні підрозділи (основними з них є навчальний відділ, деканати, кафедри, гуманітарна рада, центр соціологічного аудиту) і посадові особи (перший проректор, декани, завідувачі кафедр). Зауважимо, на теперішній час більш ніж у 30 % ВНЗ України вже створені підрозділи забезпечення якості, вони мають різну структуру (це може бути відділ, бюро або лабораторія), підпорядкування і повноваження, відповідно до функцій, які виконують у навчальному закладі, тому відсутність такого підрозділу можна вважати негативною стороною.

Крім того, студенти, випускники та роботодавці на жаль сьогодні недостатньо залучені у процеси забезпечення якості. Причиною цього є як відсутність формальних процедур і механізмів так і недостатня активність самих студентів. Так, відповідно до чинного законодавства, представники студентів приймають участь у роботі виконавчих органів університету, но часто така участь є формальною. Стосовно розробки освітніх програм, можна сказати, що студенти не включаються до складу робочих груп і відповідно не приймають участі у їх створенні. Випускники і роботодавці залучаються до процесів забезпечення якості через неформальні консультації. Співпраця здійснюється переважно не на рівні ВНЗ, а на рівні окремих підрозділів – кафедр, факультетів тощо.

Таким чином, до слабких сторін доцільно віднести

– відсутність спеціального підрозділу, відповідального за забезпечення якості освіти;

– низький рівень залучення студентів, випускників та роботодавців до процесу оцінки якості освітнього процесу;

– відсутність положення про академічну доброчесність та запобігання плагіату;

До зовнішніх можливостей, які впливають на розвиток внутрішньої системи забезпечення якості можна віднести:

– подальше впровадження Закону України “Про вищу освіту”;
 – зміцнення зв’язків університету з підприємствами та установами області, заключення договорів про співпрацю;

Загрозами є

– відтермінування початку роботи Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, а отже відсутність затверджених критеріїв і вимог щодо акредитації і ліцензування;

– відсутність затверджених освітніх і професійних стандартів;

– недостатнє державне фінансування, та наявність багатьох застарілих положень і вимог щодо процесів забезпечення якості;

– слабка зацікавленість і мотивація з боку підприємств щодо участі в процесах забезпечення якості освіти.

Результати аналізу показано у табл. 2

Таблиця 2 – Матриця SWOT-аналізу

	Сильні сторони	Слабкі сторони
внутрішні	S1. Розроблено документи, що визначають політику університету, щодо забезпечення якості освіти	W1. Відсутність спеціального підрозділу, відповідального за забезпечення якості освіти; W2. Низький рівень залучення студентів, випускників та роботодавців до процесу оцінки якості освітнього процесу; W3. Відсутність положення про академічну доброчесність та запобігання плагіату;
зовнішні	Можливості	Загрози
	O1. подальше впровадження Закону України “Про вищу освіту”; O2. затвердження Методичних рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти; O3. Зміцнення зв’язків університету з підприємствами та установами області, заключення договорів про співпрацю;	T1. Відтермінування початку роботи Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, Відсутність затверджених освітніх і професійних стандартів; T2. Недостатнє державне фінансування, та наявність багатьох застарілих положень і вимог щодо процесів забезпечення якості; T3. Слабка зацікавленість і мотивація з боку підприємств щодо участі в процесах забезпечення якості освіти.

Можливі шляхи впровадження внутрішньої системи забезпечення якості університету, які дозволять зменшити вплив слабких сторін та загроз, і будуть сприяти подальшому розвитку університету показано у зведеній таблиці.

	Можливості	Загрози
Сильні сторони	S1-O3. Зміцнення зв'язків університету з підприємствами та установами області, заключення договорів про співпрацю дозволить формалізувати участь роботодавців у забезпеченні якості і підвищити їх активність у цих процесах;	S1-T1. Створення внутрішніх стандартів університету дозволяє розробляти і затверджувати освітні програми на рівні університету не очікуючи затвердження державних стандартів S1-T3. Розробка внутрішньої нормативної бази може слугувати основою для офіційного співробітництва із зовнішніми зацікавленими сторонами
Слабкі сторони	O1-W2. Розробка документів державного рівня, які визначають процеси забезпечення якості дозволить формалізувати участь студентів, роботодавців у забезпеченні якості і підвищити їх активність у цих процесах;	

Виходячи із проведеного аналізу, можна зробити такі висновки: стан університету стосовно внутрішньої політики якості не є критичним. Університет має достатньо розвинену нормативну базу щодо внутрішньої політики якості, що дозволяє використовувати її для реалізації можливостей. Слабкі сторони також не є критичними і можуть бути подолані у короткий період часу, а загрози реалізації політики можуть бути компенсовані, використанням сильних сторін університету.

Таким чином, для того щоб вийти на новий рівень забезпечення якості, необхідно подолати виявлені слабкі сторони університету. Зокрема, для успішної реалізації політики забезпечення якості в університеті повинна існувати спеціальна структура, основним завданням якої буде створення умов функціонування інституційної системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в тому числі

– визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

- здійснення моніторингу (та періодичного перегляду освітніх програм);
- спостереження за реалізацією (оцінювання результативності) планів підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- здійснення моніторингу (наявності необхідних) ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- інші, згідно стандартам ESG та Закону України про вищу освіту.

Висновки. 1. Дослідження, проведені за допомогою SWOT-аналізу, підтвердили актуальність і своєчасність існуючих програм розвитку університету;

2. Виявлено недоліки у внутрішній політиці забезпечення якості, зокрема відсутність підрозділу із забезпечення якості;

3. У результаті досліджень запропоновано заходи стосовно покращення діяльності університету у сфері забезпечення якості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України про вищу освіту [Електронний ресурс] // – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
2. Забезпечення якості вищої освіти: Європейські кращі практики для України [Електронний ресурс] / Уп.: Т. Добко – режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/305-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti-vropejski-krashchi-praktiki-dlya-ukrajini>
3. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с.
5. Суслина І. В., Шипилов Н. Ю. SWOT-анализ развития института экономики в техническом университете // Вопросы экономики и управления. — 2016. — №4.1. — С. 39-42.